

Lessen in mens-zijn

“Kijk, hij staat in onze klas!” Tientallen kinderen op het schoolplein van basisschool De Regenboog in Schijndel rennen naar het raam van hun klas. Met grote ogen kijken ze van buiten naar binnen, waar de klusjesman van Klusbedrijf Smorenberg nu in hun klas rondloopt. In slow motion, want alles wat hij doet, gaat langzaaaam. En stil, want hij zegt helemaal niks. Het is de tweede dag dat de klusjesman er is, en zijn aanwezigheid in de school wordt steeds mysterieuzer. Want waarom heeft hij al die lijnen door de school geplakt? En wat is hij toch van plan met de meubels die hij uit de klassen haalt?

Klusbedrijf Smorenberg is geen echt klusbedrijf: het is één van de vier varianten van de Driedaagse, een theatervoorstelling van Theater Artemis voor kinderen van groep 1 t/m 4. Het is zeker geen voorstelling zoals we die kennen uit het theater. De kinderen zitten niet op stoeltjes te kijken naar een toneel waar iets gebeurt; de voorstelling bestaat uit de aanwezigheid van de klusjesman in de school, drie dagen lang. “Gisteren was de eerste dag dat hij er was”, vertelt Karin van Roosmalen, lid van de cultuurwerkgroep van De Regenboog. “Toen liep hij alleen maar heel langzaam door de school en trok hij lijnen met tape in verschillende kleuren. Vandaag verzamelt hij overal meubilair, om daar een kunstwerk mee te bouwen. Morgen wordt dat kunstwerk onthuld.”

Fantasie prikkelen

“Ik vind het fantastisch wat hier gebeurt”, vervolgt Karin. “Kinderen worden op zichzelf teruggeworpen. Ze worden aan het denken gezet, hun fantasie wordt geprikkeld, ze worden gedwongen tot een andere manier van denken. Want wat doet die man daar? Waarom is hij er? Die vragen stellen ze aan de leerkrachten, maar die geven daar niet echt antwoord op. Dat dwingt kinderen om zelf na te denken, ideeën te bedenken en ze gaan daarbij bovendien als vanzelf met elkaar in gesprek over wat er gebeurt en waarom. Kijk, daar komt groep 4 net aan.” Een klas kinderen komt met hun juf uitgelaten de ruimte in. Ze lopen over de lijnen heen. “Hé juf, hier loopt de lijn tegen de kast aan!” “En nu?” vaagt de juf. “Eronderdoor dan maar!” roept één van de kinderen.

“Zie je wat hier gebeurt?” vraagt Karin. “Die kinderen worden getriggerd om de lijnen te volgen. En vervolgens lopen ze ergens tegenaan, er is een obstakel. Ze worden gedwongen om na te denken over wat ze daar nu mee moeten. Ze treden letterlijk buiten de gebaande paden, want die lijnen lopen overal. Dat geldt ook voor het kunstwerk dat de klusjesman nu aan het bouwen is. Ik ben zó benieuwd wat ze daarmee gaan doen. Ieder kind heeft het in zich om ergens iets in te zien wat jij en ik er niet in zien. Het is mooi als ze dat kunnen uiten. Daarvoor moeten we ze blijven prikkelen. Ze moeten die vaardigheid kunnen blijven ontplooiën; dat is goed voor hun persoonlijke ontwikkeling. Veel kinderen bloeien op door kunst. Het is een soort opluchting voor ze: hè hè, even op een andere manier denken en gewoon mogen dóén.”

“We proberen kinderen mee te geven hoe je je staande houdt in een wereld die verwarrend is.”

Verblijven in het onbekende

Ook Rob Smorenberg, de acteur die vanuit Theater Artemis de klusjesman speelt, geeft aan dat de voorstelling gaat over waarden die inherent zijn aan het kind-zijn en die volgens hem meer aandacht mogen krijgen. “Jezelf verwonderen, ontdekken, omgaan met verwarring, nieuwsgierig zijn... maar ook: het mogen verblijven in het niet weten. En het ook niet hóéven te weten. Met Artemis proberen we lessen te bieden voor een wereld die verwarrend is en kinderen een beetje mee te geven hoe je je daarin staande houdt. Ze leren dat het onbekende niet altijd eng is. En dat als het wél eng is, je daar

ook weer oké mee kunt zijn. Het is net als het echte leven; het zijn kleine lessen in mens-zijn.”

Wat ook heel belangrijk is, volgens Rob: dat het geen nut heeft. “Alles moet altijd maar efficiënt zijn en dat zit er zó ingebakken. Vanaf groep 1 wordt alles constant getoetst. Maar kunst, verwonderen, creativiteit, dromen... dat zijn óók menselijke waarden. Het zijn niet te onderschatten skills. Zeker in deze tijd, waarin we alle informatie overal beschikbaar hebben, zijn dit soort vaardigheden van steeds groter belang. En die hoeft je niet te toetsen. Ze zijn er gewoon, zeker bij kinderen. Voor of na deze voorstelling volgt ook geen toetsmoment; ieder kind mag er gewoon mee doen wat hij of zij wil.”

Echt contact maken

“Tijdens de voorstelling zeg ik niks, maar kinderen reageren natuurlijk wel heel spontaan op mij,” vervolgt Rob. “De mooiste reactie die ik daarbij kan krijgen, is oogcontact met een kind. Als ik écht oogcontact maak, dan gebeurt er iets. Het gaat niet om wat ik doe, maar om de werking daarvan. Kunst is slechts een middel om kinderen in een bepaalde mindset te brengen. Oh wacht, is het al half elf? Dan is mijn pauze afgelopen en moet ik door.” Hij staat op en loopt de deur uit van de ruimte waar hij deze drie dagen pauzeert tussen het spelen door. Zodra hij over de drempel stapt, gaat alles weer in slow motion. “Kijk daar eens, daar heb je die enge meneer weer!” “Kunt u ook praten?” “Hij zegt helemaal niks!” Sommigen trekken aan zijn hand, anderen blijven meer op de achtergrond. Hij zwaait naar ze, neemt een stoel mee uit een klas, knikt of schudt zijn hoofd. Als hij rustig en zonder geluid de klas uit loopt, rennen de kinderen onstuimig achter hem aan.

“Zijn trage en stille aanwezigheid is een verademing in deze gejaagde wereld”, zegt Mayke van den Heuvel, Intern Cultuur Coördinator van De Regenboog. “Door de samenwerking met Cultuurkade hebben we deze prachtige voorstelling in huis kunnen halen, maar ook vele andere kwalitatief hoogwaardige kunstlessen kunnen verzorgen. Voor mij is het belangrijk dat het proces centraal komt te staan in plaats van het product. We moeten de creativiteit van kinderen aanzetten. En dat doe je niet als je ze allemaal dezelfde paddenstoel laat knutselen. Dat doe je door goede, doordachte cultuureducatie te bieden. In samenwerking met Cultuurkade werkt dat.”

“Een kerstboom!”

In de grote centrale ruimte tussen de klassen maakt de klusjesman intussen een stoel vast aan zijn kunstwerk. Een groep joelende kinderen staat eromheen. “Wat is hij aan het aan maken?” vraagt Karin. “Een kerstboom!” “Nee, een toren!” Als het kunstwerk de volgende dag onder grote belangstelling van de kinderen onthuld wordt, is één ding zeker: Klusbedrijf Smorenberg heeft weer prachtig werk afgeleverd. Als eindproduct, maar vooral vanwege het proces. Deze kinderen hebben een klein beetje meer geleerd over de grootste les van hun leven: mens-zijn.